

การสำรวจสถานะ สุขภาพช่องปากและ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

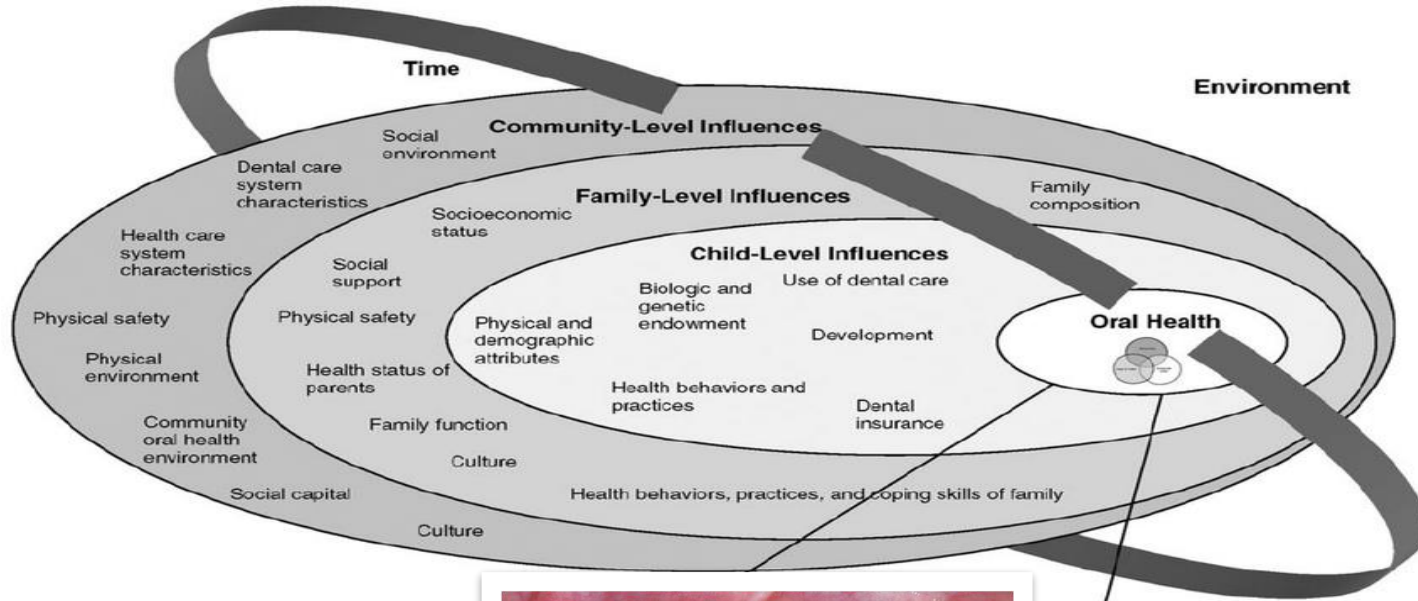
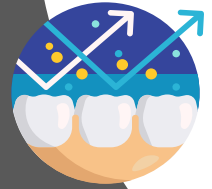

ทพญ.ปิยะดา ประเสริฐสม

ทันตแพทย์ทรงคุณวุฒิ (ข้าราชการบำนาญ)

Social Determinants of Oral Health

Fisher-Owen S A et al.
PEDIATRICS 120(3):e510-20

school Oral health program

Main Concept : Health Promoting School & Global School Health initiative

SERVICE

- Oral health **examination**
- **Topical Fluoride**, sealant
- Others **treatment** as needed

Behavior

Tooth-brushing

- **Education**, Building Up good oral hygiene habit, Skill Training
- **Support**, supply of tooth brush and tooth paste

Healthy diet

- **Integrate in curriculum** to empower personal skill

Environment

Create supportive environment for good oral health

Decrease consumption of cariogenic foods/drinks

- Policy; Ban of sugary foods/drinks/snacks
- Policy; food marketing
- Oral health indicators in HPS scheme
- School network

Social environment

- Role model, peer
- Student Club
- Parent network

Physical environment

- Proper after lunch tooth brushing space

Oral Health Surveillance System

การเฝ้าระวังทางสาธารณสุข (PUBLIC HEALTH SURVEILLANCE)

หมายถึง การจัดเก็บ การวิเคราะห์ และการ
แปลผลข้อมูลทางสาธารณสุขที่ดำเนินการอย่างเป็น
ระบบและต่อเนื่อง ตลอดจนการเผยแพร่ความรู้ที่ได้
ออกไป เพื่อประโยชน์ในด้านการวางแผน การจัดทำ
มาตรการ และการประเมินผลมาตรการป้องกัน
ควบคุมปัญหาสาธารณสุข

ที่มา: นพ.ธนรักษ์ ผลิพัฒน์ ใน พื้นฐานระบาดวิทยา, 2557

ชนิดของการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา

- การเฝ้าระวังเชิงรับ (Passive surveillance)
- การเฝ้าระวังเชิงรุก (Active surveillance)
- การเฝ้าระวังเฉพาะกลุ่มเฉพาะพื้นที่ (Sentinel Surveillance)
- การเฝ้าระวังพิเศษ (Special Surveillance)
- การเฝ้าระวังกลุ่มอาการ (Syndromic surveillance)
- การเฝ้าระวังเหตุการณ์ (Event-based surveillance)
- การเฝ้าระวังในชุมชน (Community Surveillance)

จะเฝ้าระวังอะไร ต้องคำนึงถึงอะไรบ้าง?

- ปัญหาด้านสุขภาพ/โรค มีความสำคัญทางด้านสาธารณสุขมากน้อยแค่ไหน (Public health importance of disease ?)
- สามารถดำเนินกิจกรรมด้านสาธารณสุขได้หรือไม่ (Can public health action be taken ?)
- ข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถหาได้ง่ายหรือไม่ (Are relevant data easily available ?)
- ค่ำค่า/มีประโยชน์ที่จะดำเนินการหรือไม่ (เงิน/งบประมาณ ทรัพยากรด้านบุคคล) (Is it worth the effort (money, human resources) ?)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อค้นหา การเกิดโรคหรือการเปลี่ยนแปลงของปัญหาสาธารณสุขอย่างทันทั่วทั้งที่
2. เพื่อให้ทราบรูปแบบ ของการเกิดโรคหรือปัญหาสาธารณสุข รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดโรคหรือการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ
3. เพื่อให้ทราบแนวโน้ม ของการเปลี่ยนแปลงของการเกิดโรคหรือปัญหาสาธารณสุข
4. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการ การควบคุมป้องกันโรค และประเมินผล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีขั้นตอนการเฝ้าระวังอย่างไร ?

1. การรวบรวมข้อมูล (Collection of data)
2. การเรียบเรียงข้อมูล (Consolidation and Presentation)
3. การวิเคราะห์และแปลผล
(Analysis and interpretation of data)
4. การกระจายข้อมูลข่าวสาร
(Dissemination of information)

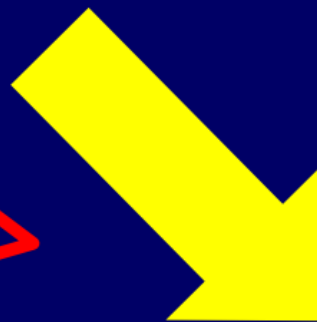
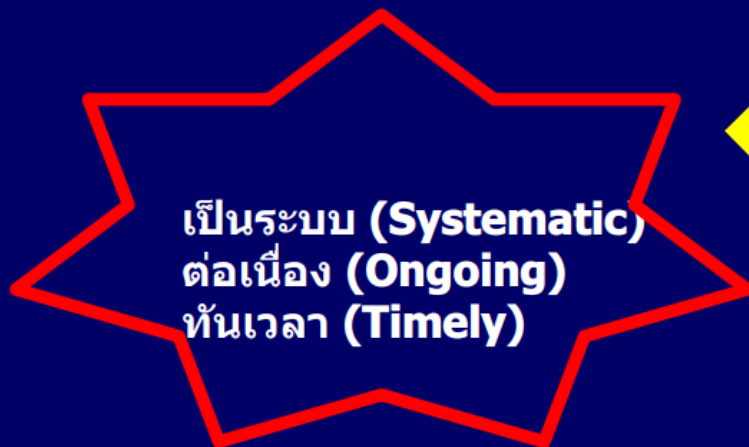
ต้องดำเนินการให้ครบ

ทุกขั้นตอน

หัวข้อ	การเฝ้าระวังเหตุการณ์	การเฝ้าระวังโรค
นิยาม	กำหนดกว้างๆ เพื่อให้สามารถตรวจจับข่าวการระบาดได้เร็ว เช่น การป่วยเป็นกลุ่มก้อน การตายไม่ทราบสาเหตุ โรคที่มีความรุนแรง	มีความเฉพาะเจาะจงมากกว่า
การรายงาน	- ทันทีที่ทราบ - ไม่มีรูปแบบ/ช่องทางการรายงานที่เฉพาะ - เนื้อข่าวไม่มีการกำหนดตายตัวว่าจะต้องประกอบด้วยตัวแปรใดบ้าง	มีการกำหนดตัวแปรที่จัดเก็บ วิธีการส่งข้อมูล และการกำหนดเวลาที่ชัดเจน
หน่วยเฝ้าระวัง/ แหล่งข่าว	มีหลากหลาย เช่น สื่อออนไลน์ หนังสือพิมพ์ อสม. ประชาชนทั่วไป แพทย์ผู้ให้การรักษา เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้บริหาร	ส่วนใหญ่เป็นสถานบริการทางการแพทย์
การวิเคราะห์ ข้อมูล	- ต้องมีการตรวจสอบข่าวการระบาดว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือเป็นเพียงข่าวลือ - ต้องมีการประเมินสถานการณ์ทันทีและตัดสินใจดำเนินการตอบสนอง	มีการกำหนดแน่นอนว่าจะวิเคราะห์และสรุปสถานการณ์เป็นรายเดือน ปี หรือ สัปดาห์
การใช้ประโยชน์	- action และ respond ทันที - เป็นการเติมเต็มระบบเฝ้าระวังโรคปกติ	อาจล่าช้า เนื่องจากต้องใช้เวลาในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการเฝ้าระวังทางสาธารณสุข

- เก็บข้อมูล (Collection)
- วิเคราะห์ข้อมูล (Analysis)
- แปลผล (Interpretation)
- นำเสนอ หรือส่งต่อข้อมูลไปยังผู้เกี่ยวข้อง
- การตอบสนองเมื่อตรวจพบความผิดปกติ

กิจกรรม (Action)

Surveillance ≠ Research (1)

	<i>Surveillance</i>	<i>Research</i>
Objectives	• Follow trends • detect problem • evaluate	• describe precisely • test hypothesis
Data collection		
Frequency	• continue	• limited In time
Methods	• standardised • passive or active • staff from health system	• specific for the study • active • specific staff
Sources	• many	• Few, not many

Surveillance ≠ Research (2)

	<i>Surveillance</i>	<i>Research</i>
<i>Data analysis</i>		
Quantity	• minimal	• detailed
Exhaustivity	• Often incomplete	• Often complete
Analyses	• simple, standardised, descriptive	• complex, specific, analytic
Controls	• Historical comparison	• Simultaneous comparison
<i>Data dissemination</i>		
Periodicity	• Regular, rapid	• irregular, late
Public target	• Decision maker	• researchers / MD
Media	• Specific publications	• Scientific publications

คุณสมบัติของระบบเฝ้าระวัง

ตัวแปรเชิงปริมาณ (Quantitative)

ความไว (Sensitivity)

ค่าพยากรณ์บวก

(Predictive value positive: PVP)

ความถูกต้องของข้อมูล

(Data accuracy)

ความทันเวลา (Timeliness)

ความเป็นตัวแทน

(Representativeness)

ตัวแปรเชิงคุณภาพ (Qualitative)

การยอมรับ (Acceptability)

ความง่าย (Simplicity)

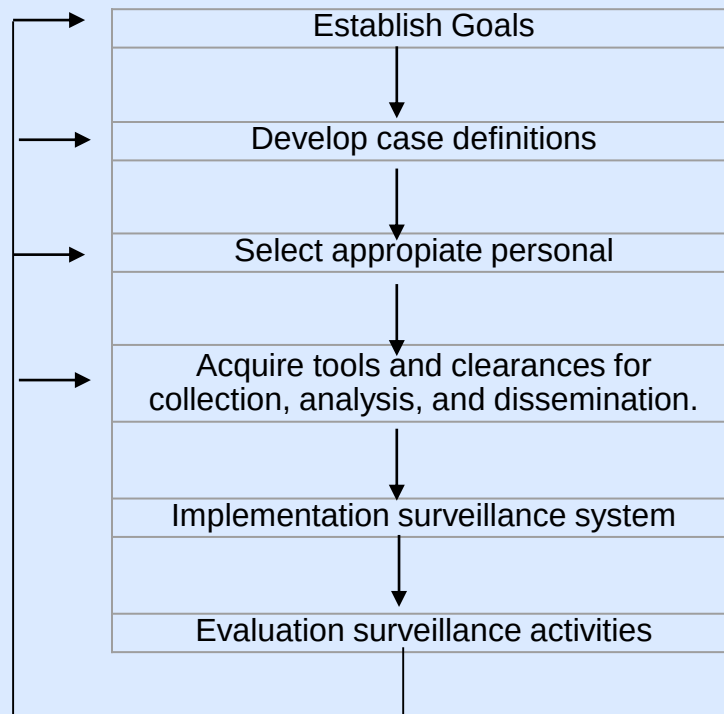
ความยืดหยุ่น (Flexibility)

ความมั่นคง (Stability)

ประโยชน์ (Usefulness)

ทรัพยากรที่ใช้ (Resources)

กรอบแนวคิดการเฝ้าระวัง

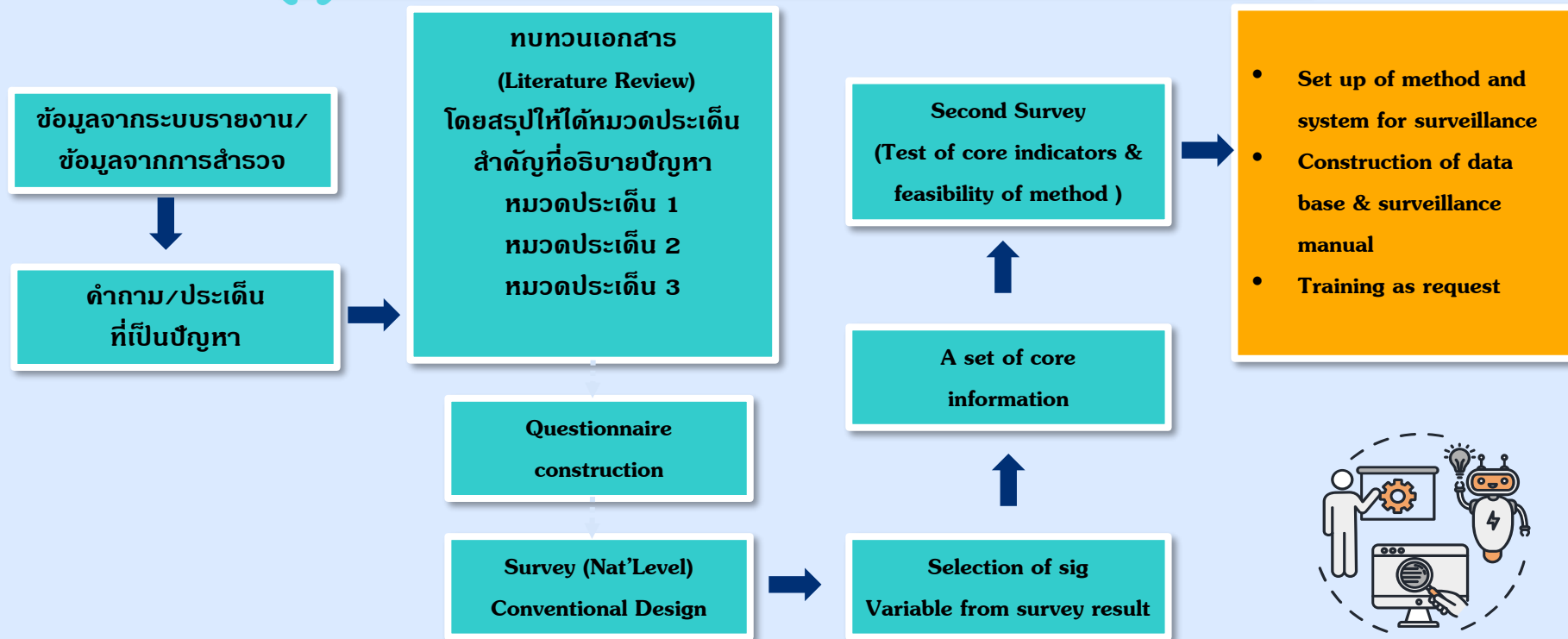

Initiating oral surveillance system

การพัฒนาระบบเฝ้าระวังทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

Using Surveillance Systems to Prevent and Control Chronic Diseases

CDC conducts surveillance of chronic diseases to

- Better understand the extent of health risk behaviors, preventive care practices, and the burden of chronic diseases.
- Monitor the progress of prevention efforts.
- Help public health professionals and policy makers make more timely and effective decisions.

- 1 เฝ้าระวังสถานการณ์โรคในช่องปาก
ที่เป็นปัญหาหลัก
- 2 ใช้อายุดัชนีในการติดตามสถานการณ์
- 3 ประชากรเป้าหมายตามแผนงานโครงการหลัก
- 4 ติดตามปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่มีผลต่อ
ภาพรวมของประชากร

การใช้ประโยชน์ของข้อมูล

การสำรวจ
ทันตสุขภาพ

การกำหนดเป้าหมาย
ในการดำเนินงาน/การวางแผน/
ประเมินผล

ข้อมูลที่ต้องการซึ่งไม่มีในระบบอื่นๆ

เพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิง และติดตาม
แนวโน้ม

ระดับ Outcome

- สถานการณ์สุขภาพ
- สถานการณ์ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

รายการกิจกรรม โครงการ

- Process evaluation
- Monitoring
- Output evaluation

การวางแผน

แก้ไขปัญหามีอยู่

KPI

- สถานะทันตสุขภาพของกลุ่มเป้าหมาย
- การเข้าถึงบริการของประชากร
(ส่งเสริม ป้องกัน รักษา ฟันปลอม)
- ปริมาณ และ คุณภาพ ของกิจกรรม

การติดตามและประเมินผล

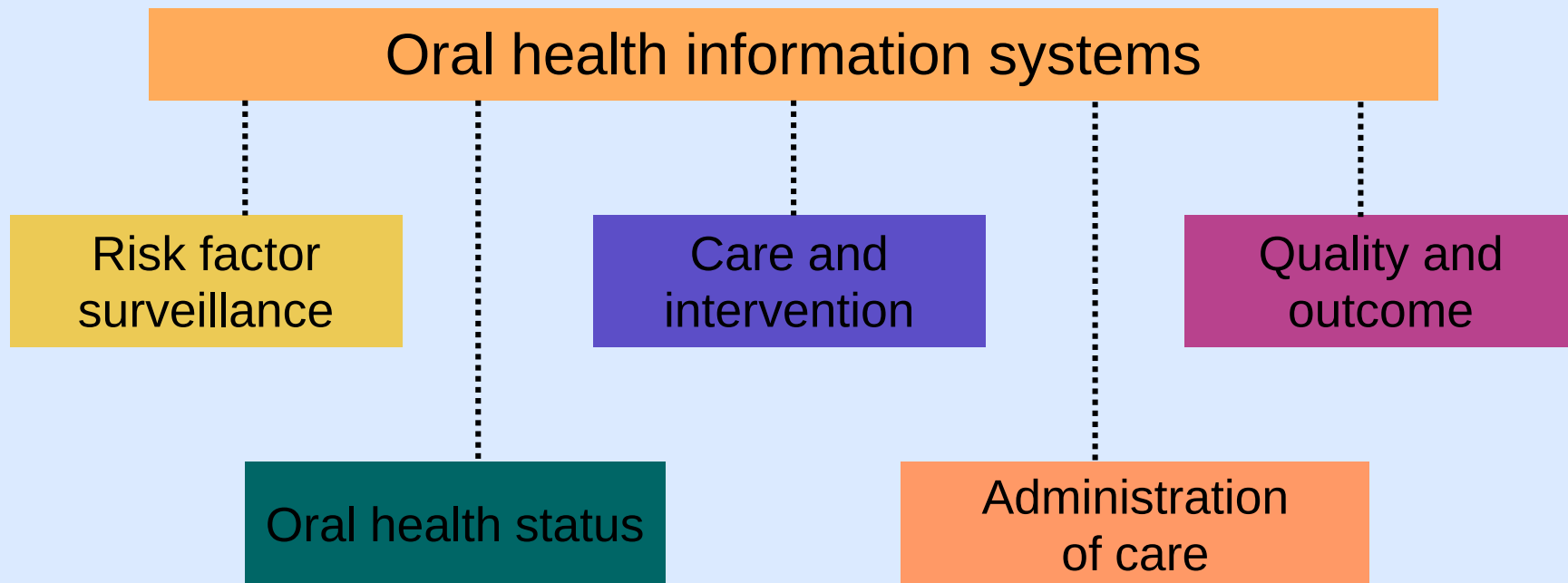

การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ (Objective based evaluation)

- กิจกรรมดำเนินการ ครอบคลุม
- ประเมิน performance ของการทำงาน
- ข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในการทำงาน
(คน เงิน ของ การจัดการ)

Oral health information systems at the global and regional levels

หลักคิด ในการใช้ประโยชน์ จากข้อมูล

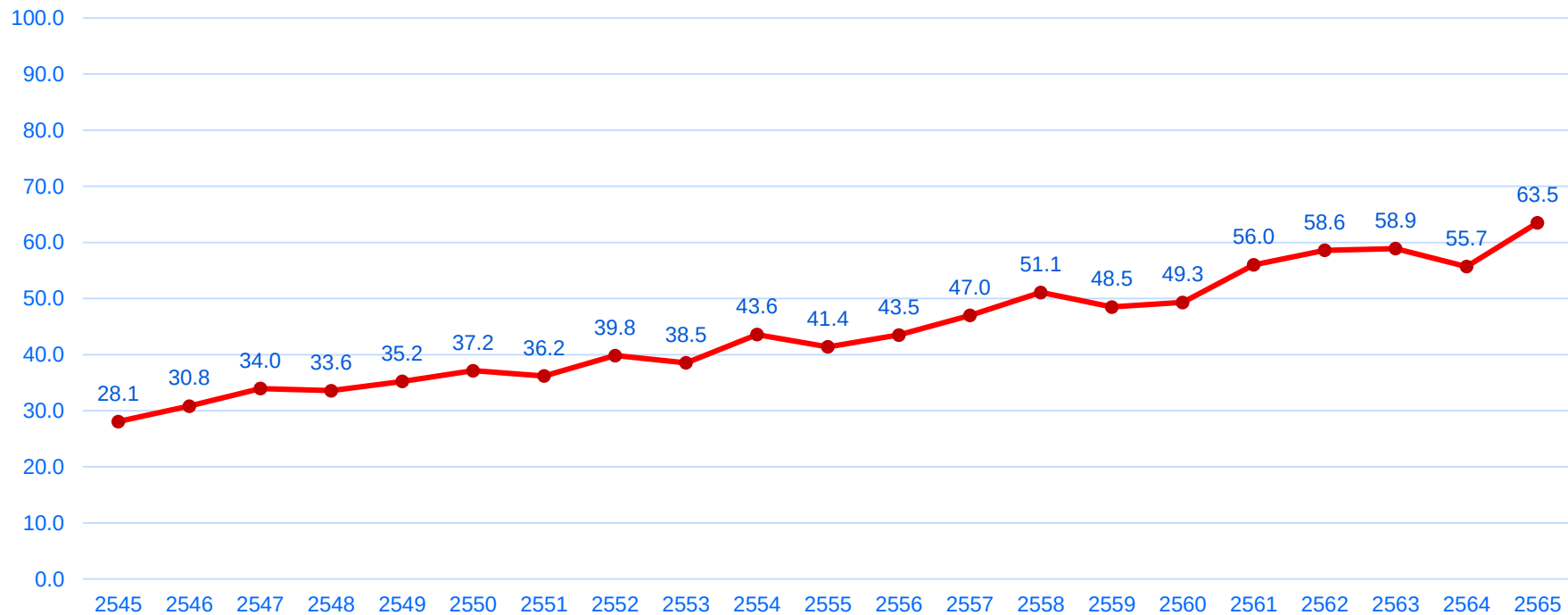
- วิเคราะห์จากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว
ในงานประจำ
- วิเคราะห์อาจจะแบ่งเป็นระดับ
ของข้อมูล
- ระดับของภาพรวมทั่วไปของการ
ให้บริการ
- ระดับของตัวข้อมูลที่มีแนวโน้ม
ที่ทำให้เกิดปัญหา

แนวโน้ม

Caries Free 3 Yrs.

พฤติกรรมและปัจจัยเสี่ยงในกลุ่มเด็ก 3 ปี

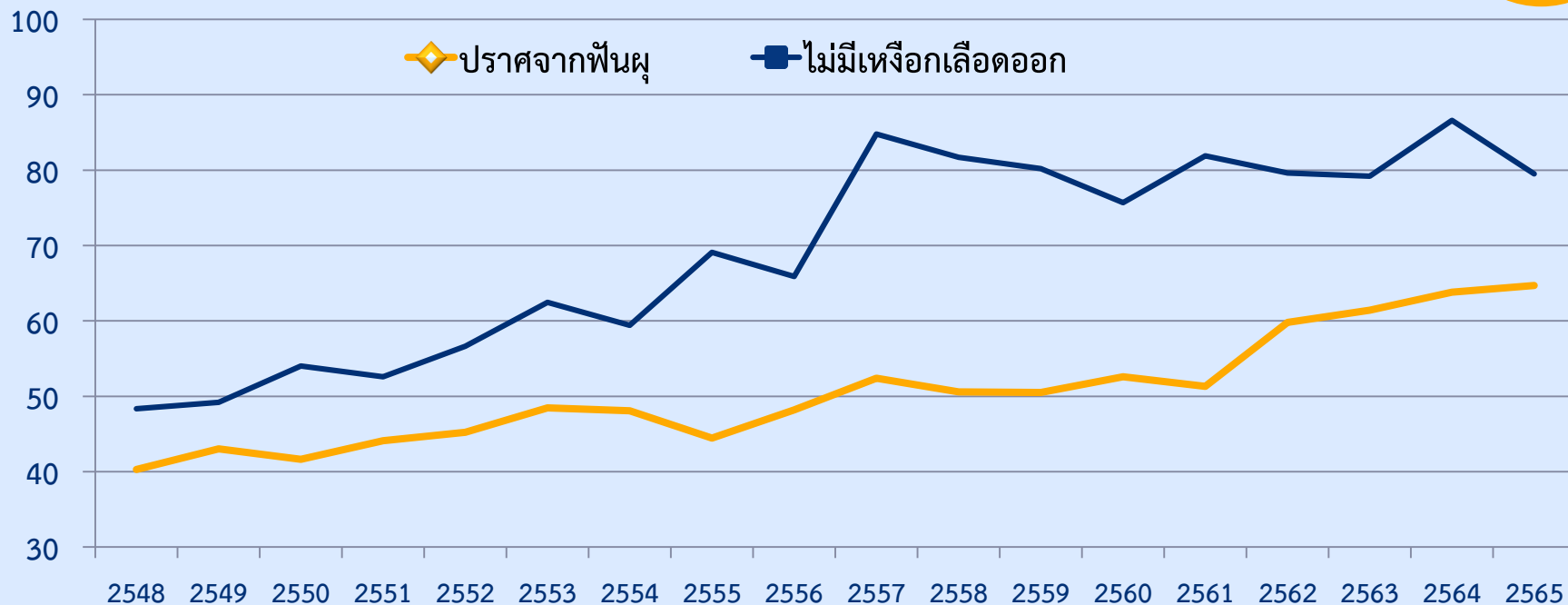
กลุ่มเด็กเล็ก 3 ปี	ผลสำรวจ(ปี)				
	2565	2564	2563	2562	2561
จำนวนจังหวัด	23	10	19	23	28
เด็กปราศจากฟันผุ	63.5	55.7	58.9	58.6	56
ค่าเฉลี่ยฟันผุถอนอุด (ซี่/คน)	1.7	2.2	1.7	2.1	2.5
เด็กที่น้ำหนักมหวาน/นมเปรี้ยวมาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	12	12.1	8.1	8.65	9
เด็กที่นำขวดนมมาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	6.4	7	7	6.7	8.3
เด็กที่นำขนมมาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	17.4	22.3	12	11.7	12.6
เด็กมีการแปรงฟันตอนเช้าก่อนมาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	93.2	96.7	96.5	90	90.1
เด็กมี plaque ซี่ใดซี่หนึ่งใน4ซี่หน้า	16.7	24.6	13.5	20.3	21.8
เด็กมี White Spot ซี่ใดซี่หนึ่ง	12.2	15.6	10.5	15.6	19.2

การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากใน ศพด. ปี 2564

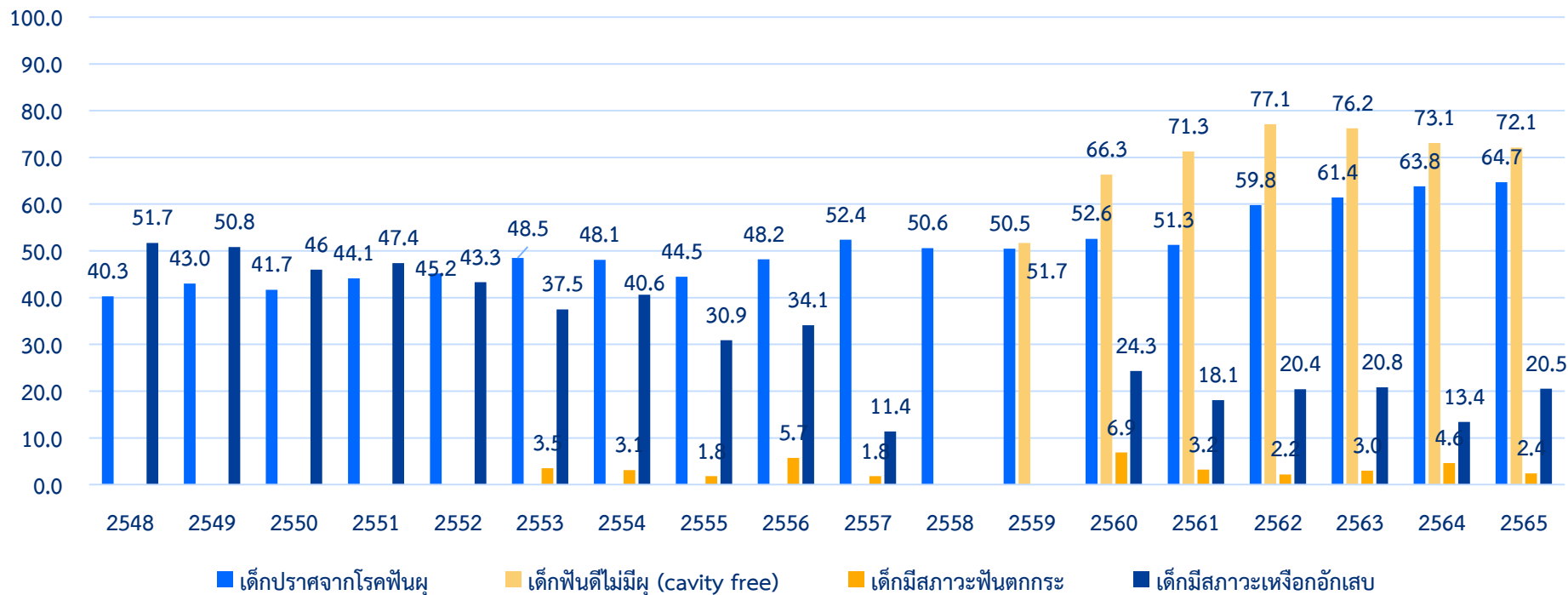
ศูนย์เด็กเล็ก	ผลสำรวจ(ปี)				
	2565	2564	2563	2562	2561
มีกิจกรรมการตรวจสุขภาพช่องปาก	97.9	96.5	87.5	97.6	97.6
มีการจัดนมรสชาติหวาน/เปรี้ยวให้แก่เด็ก	12.8	3.1	0.6	0.5	5.9
มีการจัดนมรสชาติจืดให้แก่เด็ก	87	96.9	100	95.9	92.2
จัดอาหารว่างเป็นขนมให้กับเด็ก	35.1	53.1	51	43	31.0
มีการจัดผลไม้เป็นอาหารว่างให้เด็ก3-5วัน/สัปดาห์	96.1	89.8	97.2	92.1	92.7
มีกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวันด้วย ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์	97.3	95.6	98.7	94.3	96.7

สถานการณ์ทันตสุขภาพกลุ่มอายุ 12 ปี ปี2548-2556

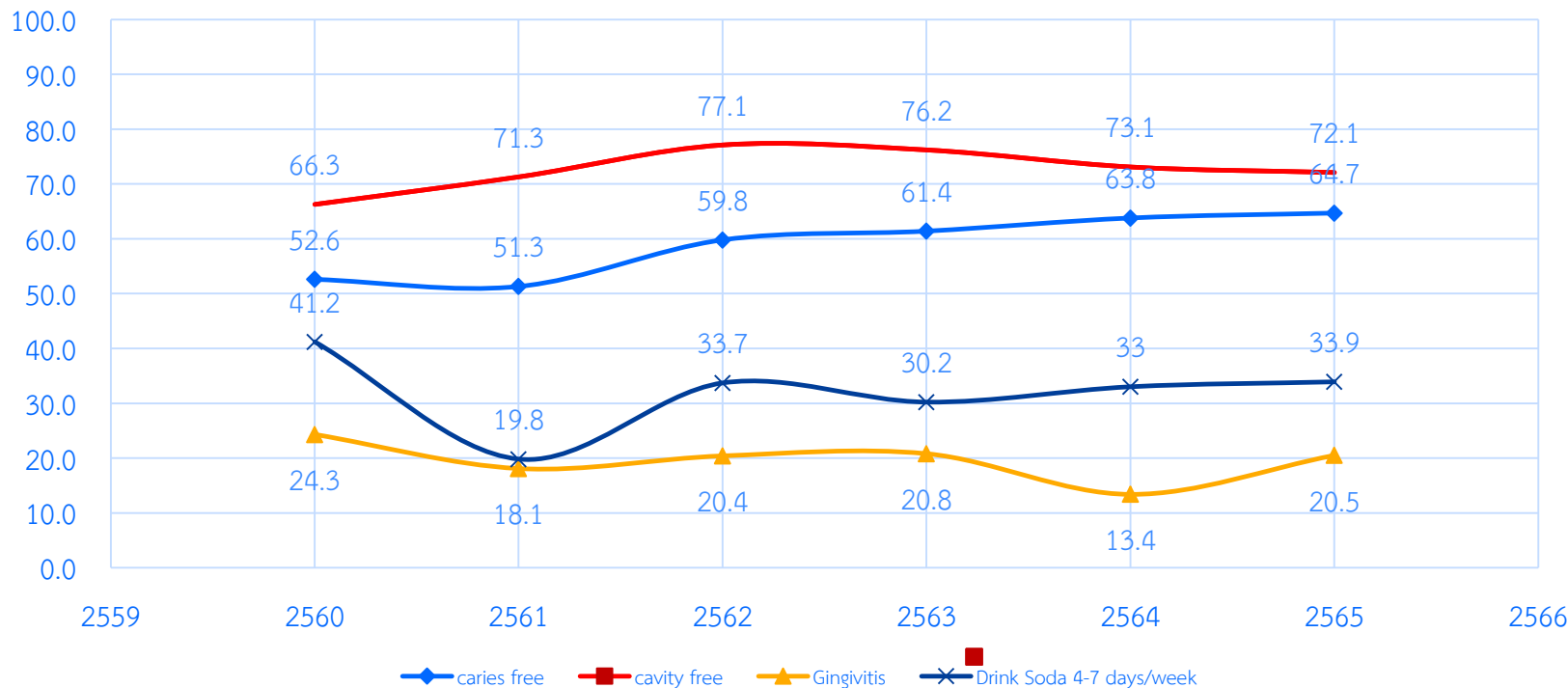
ที่มา : ผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยง ตามกลุ่มอายุ โดยสำนักทันตสาธารณสุข

สภาวะทันตสุขภาพในเด็ก 12 ปี

ที่มา : การสำรวจสภาวะทันตสุขภาพ (ท02) รายปี สำนักทันตสาธารณสุข

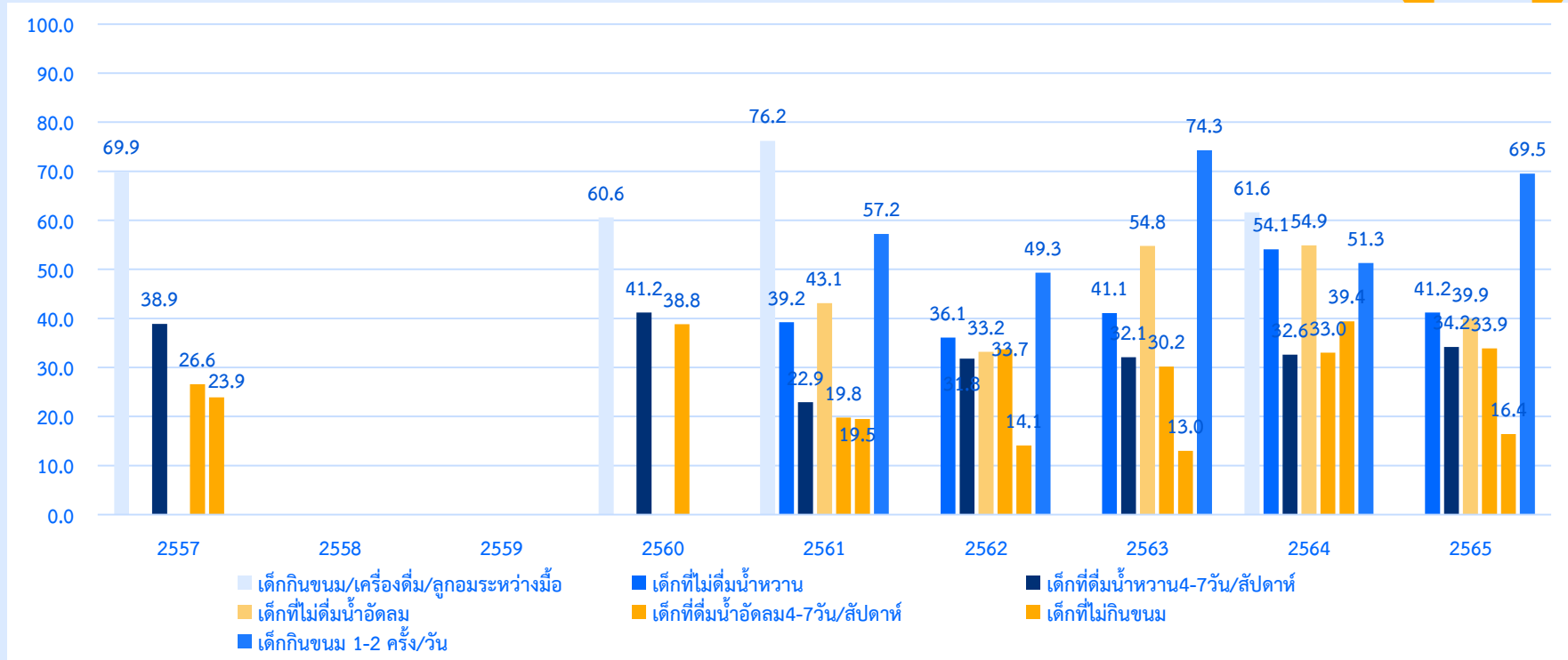
สภาวะทันตสุขภาพในเด็ก 12 ปี

ที่มา : การสำรวจสภาวะทันตสุขภาพ (ท02) รายปี สำนักทันตสาธารณสุข

พฤติกรรมกรกินในเด็ก 12 ปี

ที่มา : การสำรวจสถานะทันตสุขภาพ (ท02) รายปี สำนักทันตสาธารณสุข

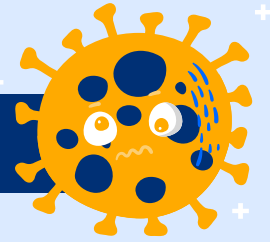
การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากใน โรงเรียน

	2563	2564	2565
ร้อยละของเด็กอายุ 12 ปี มีพฤติกรรมแปรงฟันคุณภาพ (222)	31.8	34.3	44.0
ร้อยละของโรงเรียนมีกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ทุกระดับชั้น	89.4	81.3	79.1
ร้อยละของโรงเรียนปลอดอาหารเสี่ยงต่อโรคฟันผุ	25.5	41.2	29.5
ร้อยละของโรงเรียนปลอดน้ำอัดลม	98.6	97.9	85.7
ร้อยละโรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพ	83.2	76.0	70.7

ที่มา : การสำรวจสถานะทันตสุขภาพ (ท02) รายปี สำนักทันตสาธารณสุข

ผลการสำรวจสถานะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยง นร.ป.6

ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิดา 2019 ปีงบประมาณ 2564

การรับรู้ความรุนแรงของโรคในช่องปาก

พฤติกรรมการบริโภคอาหาร

กินอาหารระหว่างมื้อ เฉลี่ย **2.8 ครั้ง/วัน**

การบริโภคน้ำอัดลม เฉลี่ย **1.5 ครั้ง/วัน**

การบริโภคขนม เฉลี่ย **2.4 ห่อ/วัน**

การบริโภคลูกอม มากกว่าครึ่ง เฉลี่ย **1.5 เม็ด/วัน**

ข้อมูลสถานะสุขภาพช่องปาก

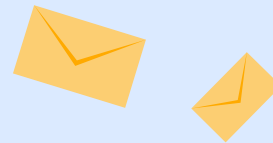

รายงานการสำรวจกลุ่มอายุ

- ให้ได้ข้อมูลสถานะสุขภาพช่องปาก และปัจจัยเสี่ยงสำคัญของกลุ่มเป้าหมายเพื่อใช้ในการประเมินผลการทำงาน (ท 02)
- ใช้เพื่อประเมินผลลัพธ์ของการทำงานตามกิจกรรม

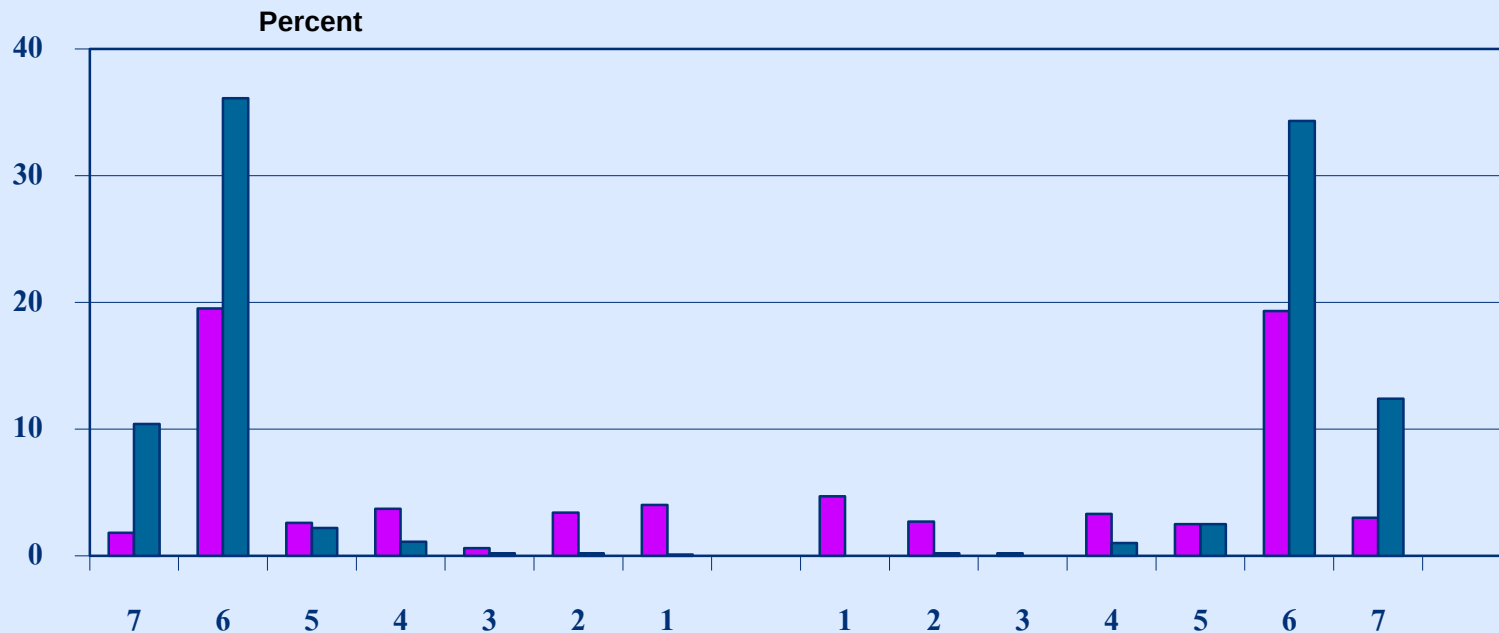
การดำเนินงานในกลุ่มเด็กนักเรียน

- ได้ข้อมูลสถานะและการวางแผนการรักษาอย่างละเอียดเป็นรายบุคคล
- มีส่วนของพฤติกรรมเพิ่มเติมเป็นไปตามอายุที่กำหนด เหมือนที่ถามในรายงาน ท 02
- ระบบ online รับเฉพาะข้อมูลของกลุ่มเด็กที่เป็นเป้าหมายตัวชี้วัด
- สามารถนำข้อมูลจากโปรแกรมนี้ส่งให้กับสำนักแทนรายงาน ท 02 ได้ โดยส่ง offline

การกระจาย

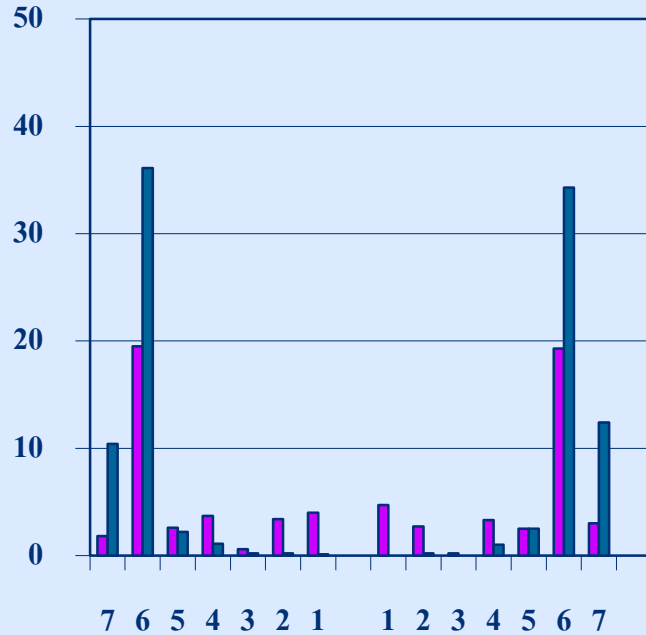
Distribution of Dental Caries in Permanent Dentition Age 12 yrs 2007

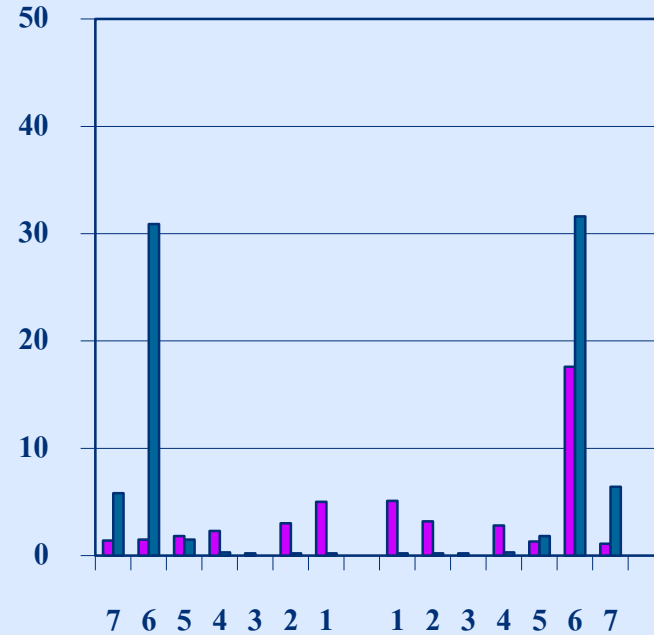
Upper Tooth	1.8	19.5	2.6	3.7	0.6	3.4	4	4.7	2.7	0.2	3.3	2.5	19.3	3
Lower Tooth	10.4	36.1	2.2	1.1	0.2	0.2	0.1	0	0.2	0	1	2.5	34.3	12.4

Tooth
number

Distribution of Dental Caries in Permanent Dentition Age 12 yrs

2007

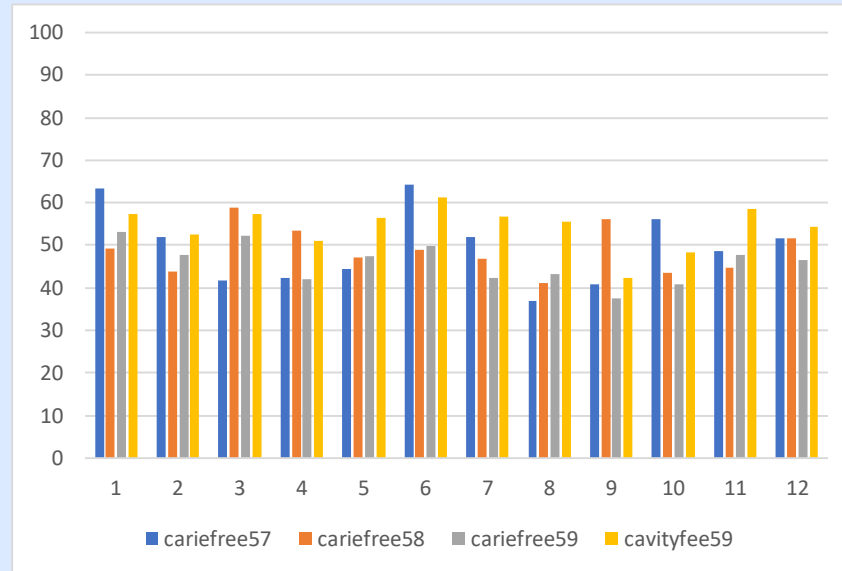
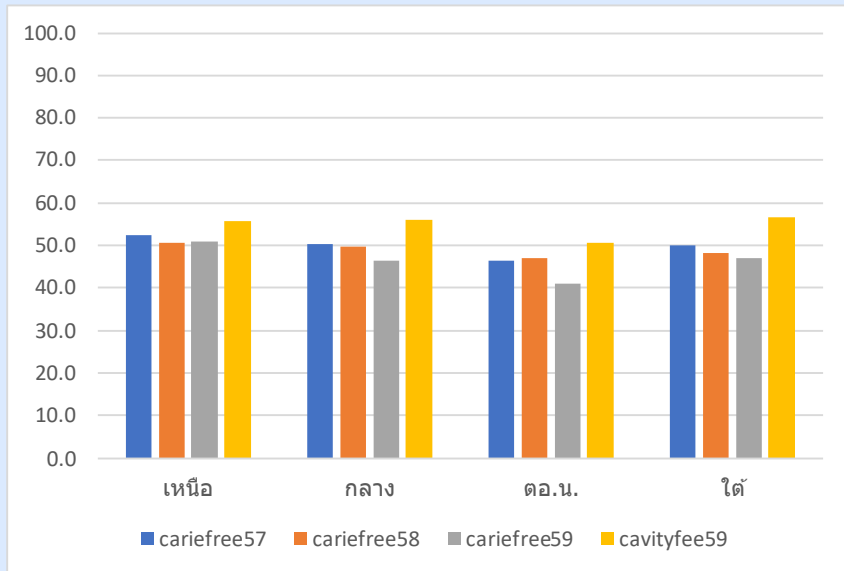

2012

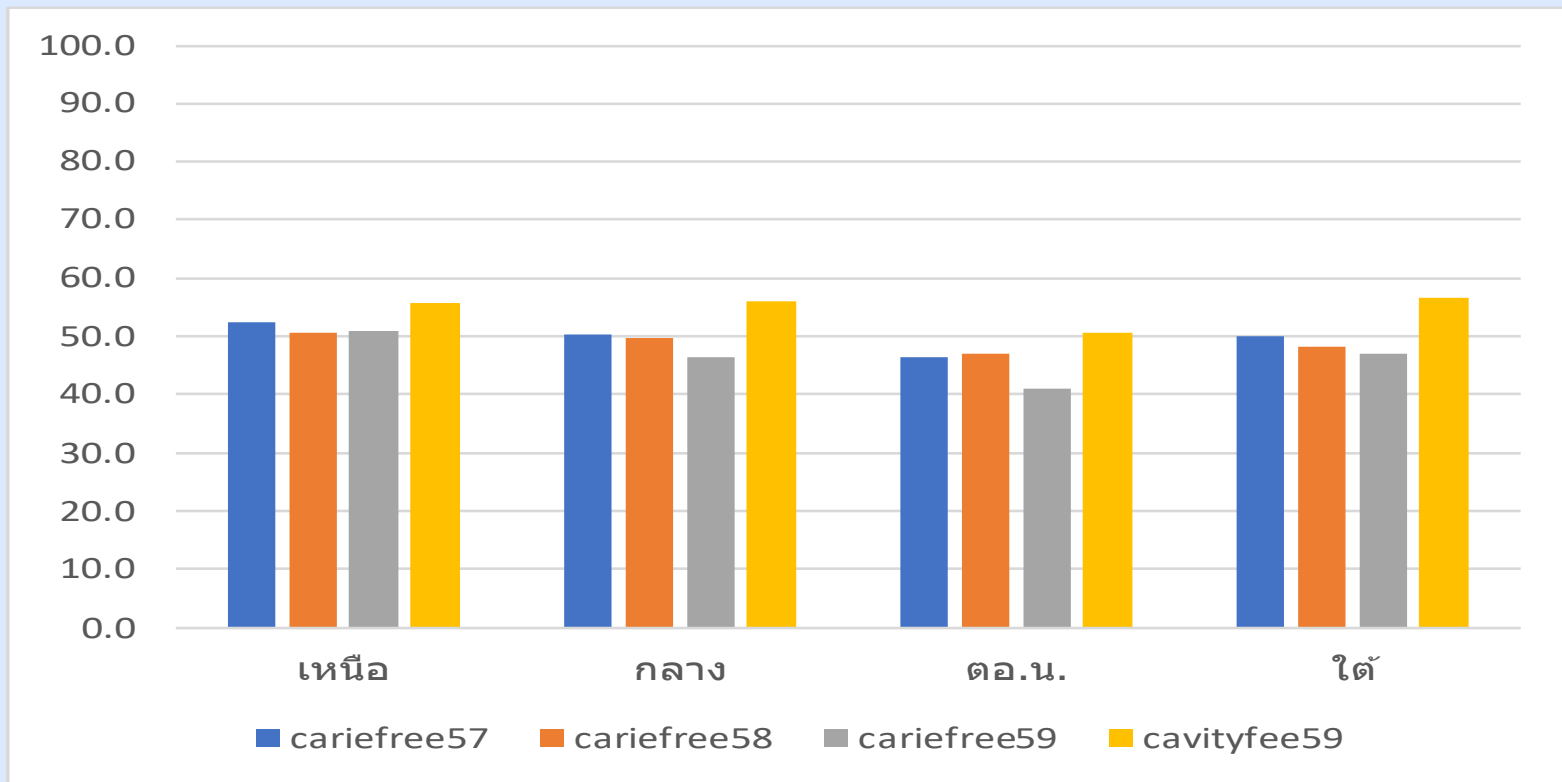

เปรียบเทียบ

ร้อยละเด็กปราศจากโรคฟันผุ อายุ 12 ปี 2557-2559

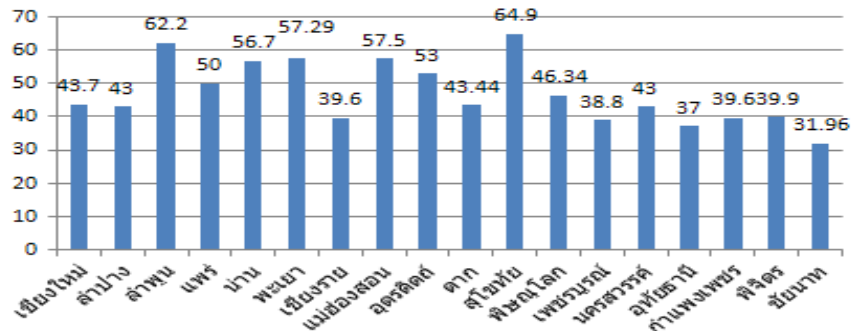
ร้อยละการปราศจากโรคฟันผุ อายุ 12 ปี 2548-2556

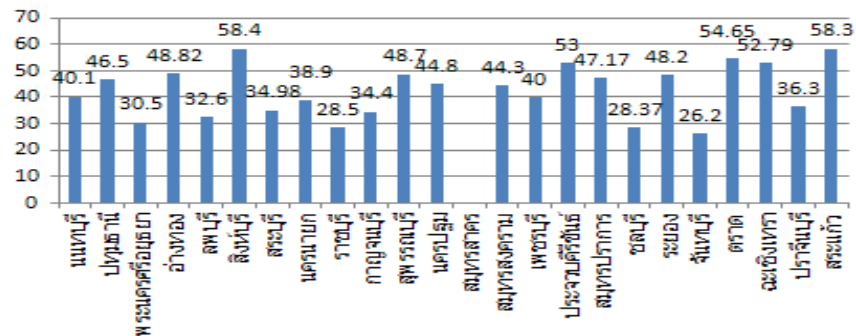
อัตราการปราศจากโรคฟันผุในฟันถาวร เด็ก ป. 6 ปี 2555

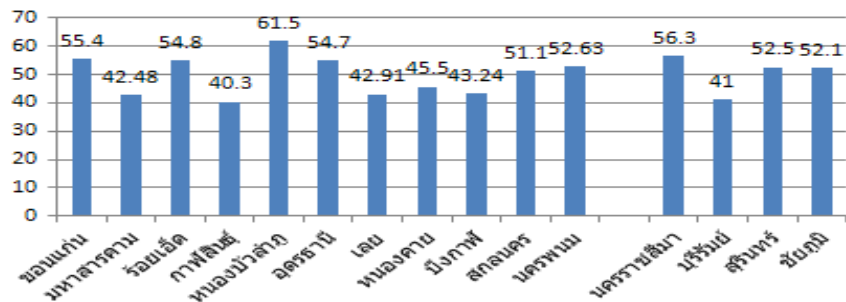
เขต 1-3

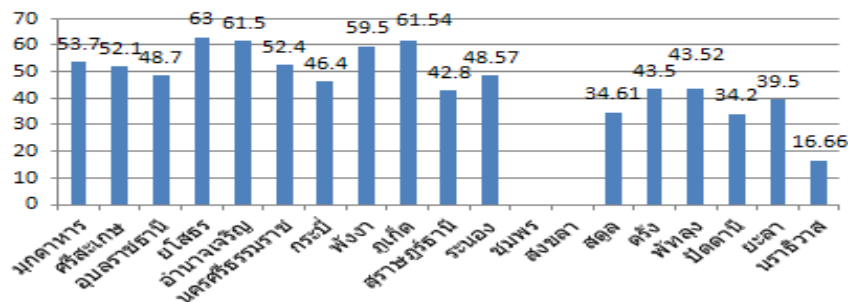
เขต 4-6

เขต 7-9

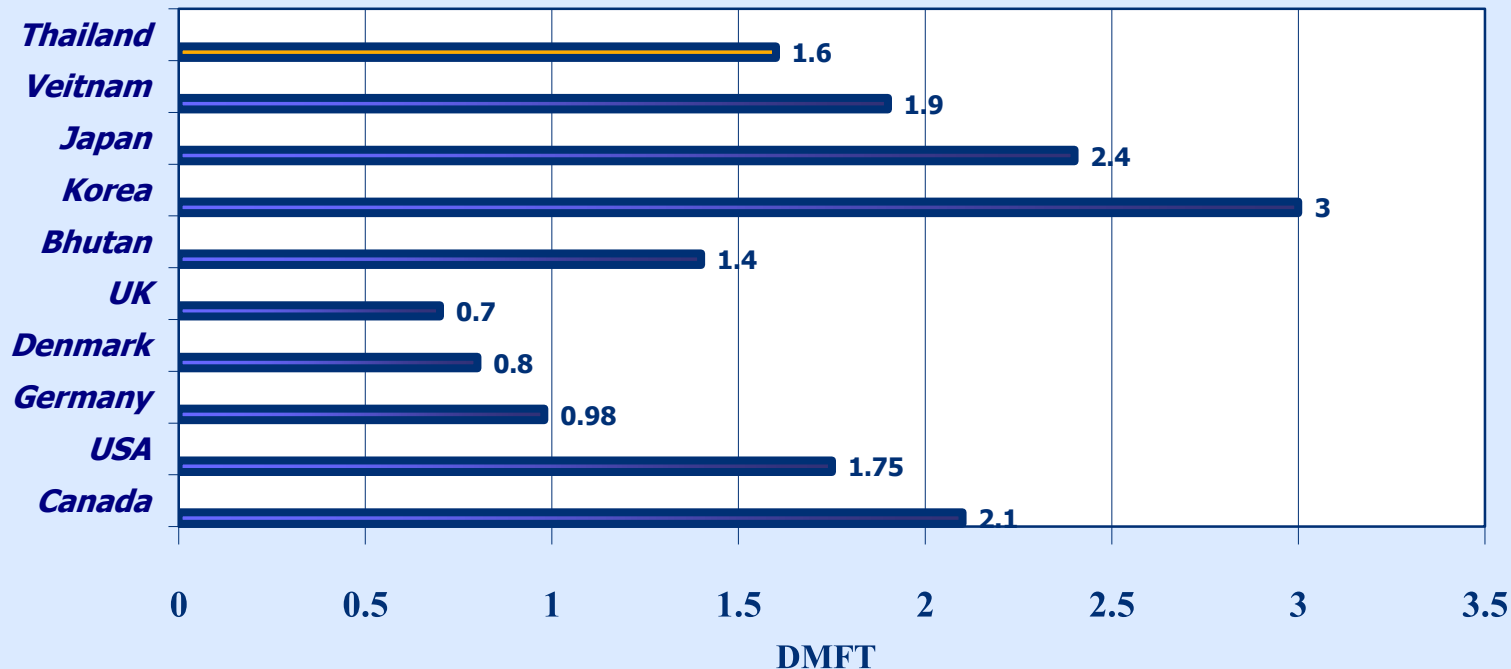

เขต 10-12

การสำรวจประจำปีเพื่อการเฝ้าระวังทันตสุขภาพ

ข้อมูลสถานการณ์โรคฟันผุในกลุ่มอายุ 12 ปีทั่วโลก

ข้อมูลจาก WHO Info-base ระหว่าง ปี 1995-2004

Thank You

